

Wat niet door de deur kan, moet door het raam naar binnen

'DE MAN, DE STAD EN HET BOEK' OP VIDEO

Het theaterstuk 'De man, de stad en het boek', van het Handtheater, is verschenen in een videoversie. Leuk voor wie destijds de voorstelling heeft gemist.

Maar het belang van de videoband reikt verder: hij documenteert de theatercultuur van de Nederlandse Dovengemeenschap.

Een paar jaar geleden ging ik met zoon Jascha naar een toneelvoorstelling in de Amsterdamse stadsschouwburg. Het RO-theater speelde 'Heksen' van Roald Dahl, een verhaal dat Jascha goed kende en dat zó aantrekkelijk gespeeld werd, dat hij het zonder tolk kon volgen. Toen de voorstelling ten einde was bleef hij zitten. „Kom”, zei ik, „het is afgelopen, we gaan naar huis.” „Nee, ik wil het nog een keer zien”, gebaarde hij en bleef zitten. Het was een hele teleurstelling toen hij begreep dat het stuk die avond niet nog een keer zou worden opgevoerd.

Later, in de foyer, waar posters van de voorstelling verkocht werden, vroeg hij

ANJA HIDDINGA

Foto's: Wim van Gelder

mij dan toch maar de video van de voorstelling te kopen. „Er is geen video”, zei ik. „Ze spelen het stuk nog een paar keer, hier en in andere steden en dan is het helemaal afgelopen.” Totaal onbegrip was zijn reactie.

Al dat moois, het spannende stuk, die prachtige kostuums, de uit het hoofd geleerde rollen, gewoon helemaal uit en afgelopen? Zonde, jammer en onbegrijpelijk. En ik moet eerlijk zeggen, zo voelt dat soms als je een mooi stuk gezien hebt: jammer dat het zo tijdelijk is.

Dat hebben de makers van het theaterstuk 'De man, de stad en het boek' niet willen laten gebeuren. Het stuk in de Nederlandse Gebarentaal werd twee jaar geleden door het Handtheater op de planken gebracht en is nu uitgekomen in een videoversie. Dat klinkt eenvoudiger dan het is, want een toneelstuk op video zetten is niet een kwestie van een camera laten lopen tijdens een uitvoering. Zo'n videoband is in de eerste plaats bedoeld voor een vertoning in kleine kring op een televisiescherm en dat vraagt om een ander soort verbeelding dan die op het toneel voor een zaal met mensen.

Naar mijn smaak zijn de makers van deze

produktie er goed in geslaagd om de mogelijkheden van het medium video uit te buiten. Veel van de opnamen zijn van dichtbij gemaakt. Dat heeft als nadeel dat er soms een gebarende hand buiten beeld verdwijnt, maar het indringende karakter dat de opnamen erdoor verkrijgen weegt daar wel tegenop.

Het stuk is een door Mieke Julien voor toneel bewerkte versie van het boek 'Opmerkingen van een dove en stomme' van de dove Fransman Pierre Desloges en wordt een beetje cryptisch aangekondigd als een monoloog voor drie mannen. Het gaat hier namelijk om drie spelers, die verschillende aspecten van één zelfde figuur, Pierre Desloges, uitbeelden. Ze zijn om de beurt aan het woord en vertellen over Desloges' jeugd (John van Gelder), zijn leven in Parijs (Jean Couprie) en zijn visie op gebarentaal (Gert-Jan de Kleer). Gelukkig geeft deze constructie bij het bekijken geen problemen: het is al snel duidelijk dat eigenlijk steeds dezelfde persoon aan het woord is.

Het fraaie decor is hetzelfde als dat van de voorstelling in de zaal: sober en compact. De mogelijkheden die dat biedt zijn

ruim en zijn door de regie ook goed benut. Nergens voelt het onnatuurlijk dat drie zo uiteenlopende stukken van het verhaal van Pierre Desloges in dezelfde ruimte verteld worden. Ook de overgangen tussen de verschillende delen van de monoloog zijn over het algemeen doordacht en mooi in beeld gebracht. Kortom, op video blijft het stuk goed overeind en gunt ons een interessante blik in de gedachtenwereld van een dove die tweehonderd jaar geleden leefde.

Het is een schokkende gedachte dat een twee eeuwen oud pleidooi voor gebarentaal nog altijd modern kan klinken. Dat zegt iets over de scherpzinnigheid van Pierre Desloges, maar het zegt zeker ook iets over de hardnekkigheid waarmee de visie op doven als gemankeerde medemens heeft standgehouden. Aan de andere kant is het ook een boodschap die we nu wel kennen, hoe provocerend hij misschien voor sommigen nog altijd mag klinken. „Wat niet door de deur kan, moet door het raam naar binnen”, stellen de verschillende verschijningen van Desloges praktisch. Ofwel: als het niet met spreektaal kan, doe het dan in gebaren. Dat is de kern van het stuk. Dat is

niet een boodschap waar ik me erg door geroerd voel, daarvoor is hij te bekend. Bovendien moet je bedenken dat Desloges - die doof werd toen hij al kon spreken, schrijven en lezen - wel in 'gunstige' omstandigheden met de gebarentaal kennis maakte. Veel doven zullen veel meer moeite hebben om zich de (geschreven) spreektaal eigen te maken. Wat de inhoud van de boodschap betreft, heeft het stuk mij dus niet zo getroffen, maar ik realiseer me wel dat dat voor doven misschien heel anders kan liggen.

Het bestaan van de videoband is natuurlijk prettig voor al die mensen die niet in staat zijn geweest om het stuk in het theater te zien. Maar het uitbrengen van een videoversie heeft in dit geval een nog grotere betekenis. Terwijl de rollen van het stuk 'Heksen' van Roald Dahl staan opgeschreven en over een aantal jaren door nieuwe acteurs weer uit het hoofd geleerd kunnen worden, is een stuk in gebarentaal nauwelijks op papier vast te leggen. De speciale poëzie en ritmiek van gebaren gaan verloren in een vertaling in geschreven Nederlands. Bij de registratie van projecten in de Nederlandse Gebarentaal zijn media als film en video dan ook van cruciaal belang. Maar in dit geval gaat het om meer dan alleen het bewaren van de rollen. Deze videoband is een waardevol document waarin een cultuuruiting in de Nederlandse Gebarentaal is vastgelegd. Daarin schuilt de belangrijkste verdienste van dit project: het documenteert de theatercultuur van de Nederlandse Dovengemeenschap. ●

De man, de stad en het boek.

Prijs: f 58,75.

Totaalprijs voor video, toneeltekst en het boekje van Desloges:

f 74,65.

Te bestellen bij het Handtheater,
p/a Theater 't Oog, Bilderdijkskade 60,
1053 VN Amsterdam,
tt/fax 020 689 56 57.